

“ASACHI”

REVISTA ȘTIINȚIFICĂ LITERARĂ

Comitetul de Redacțiune: Dr. D. Cantimir, I. Negre. Grigore N. Lazu. C. Hogaș și V. C. Buțureanu cu colaborarea membrilor Societății „Asachi.”

OBSERVAȚIUNI

Asupra stărei noastre sociale.

Măriaș, însă grea este misiunea acelor oameni, ce se devotente binelui public; măreț, demn de toată lauda și recunoștința națiunii, este acela, care sacrifică interesele personale, pentru a pune la dispozițiunea țerei sale, tot devotamentul și forța activității intelectuale; grea este însă misiunea, mări cu samă în țară la noi, unde se tratează de a înlocui instituțiunile vechi, ce nu mai sunt în armonie cu progresele realizate împrejurul nostru, precum și de a derija curentul acțiunilor colective ale națiunii într'o direcțiune nouă de progres și prosperitate.

Multe și variu sunt dificultățile prin care trebuie se treacă o națiune, în epoca renașterii sale politice, intelectuale și economice; multe trebuie se fie cunoștințele și adâncii vederile apostolilor ce sunt chemați a clădi un edificiu național.

Cunoscut este, că omul își însușește constituția, caracterul, deprinderile și toate condițiunile de existență, din mijlocul în care trădește, în cât schimbarea educațiunii sale firești, regenerarea acțiunilor sale, este dese-ori grea și așa pute zice primejdioasă a o priface de o dată

Într'un singur individ, cu atât mai mult într'o națiune, eacî națiunea ca și individul păstrează ca condițiune naturală existenței sale, însușiri proprii dependente de pozițiunea geografică ce ocupă, climatul, alimentațiunea, tradițiunile, religiunea, în fine are cea ce se numește sufletul național, și o serie de alte multe împrejurări, cei dictează condițiunile sale speciale de existențe și aptitudine. Este dar necesar ca omul de stat, se fie încu-noștința tuturor acestor circumstanțe, pentru a putea ajunge la o conclusiune, precum fac medicii, începând mai întăi prin studiul boalei de care suferă un pacient, împrejurările în care ea aă luat naștere, și apoi vin la mijloacele de vindicare; după această normă, trebuie se studieze cineva bine, relele unei națiuni, înainte de a aviza la măsurile menite a scăpa de dănsale.

Toată lumea admiră chirurgii nostri celebri, care, în fața unei părți a corpului gangrenisită și cuprinse de mortificare, prin câte-va tăituri de cuțit, despărtește răul și salvează restul corpului viu; înse, înainte de a pune cuțitul în carne, chirurgul judecă oportunitatea și avantajele consecutive ale operațiunei sale, alege momentul favorabil, și în tot-dea-una, în adâncul meditațiunilor sale, cumpănește, zile întregi, dacă este folositor pentru viața pacientului a rădica de o dată răul într'un mod mechanic, fără a perturba cursul activității aparatelor organice a operatului său, și dese ori găsește cuviincios, a intări mai întăi corpul, pacientului, pentru a putea rezista urmărilor operațiunei, și aceste calități fac, că mulți știu se taе, înse puțini sunt chirurgii celebri.

Resultă dar până la evidențe că, dacă tot răul se poate remedia, el are însă condițiuni esențiale diferite, prin care numai. se poate atinge scopul ce ne propunem,

pentru ca de multe ori o greșală de procedare, ne ține-rea în samă a momentului oportun, sau alte împrejurări de detaluri a unei operațiuni, compromițind funcționarea fiziologică a organismului, rupe firul existenței unui individ, expunându-l la o schimbare nepotrivită stărei sale de existențe fără a fi mai înainte pregătit a o primi și consumându-i fără folos ultimile picături de sânge cci ținea viața.

Mare analogie îmi pare că există între condițiunile ce trebuie se însușască un chirurg pentru a fi ilustru, și condițiunile ce cată se aibă un om de stat pentru a fi ilustru. Mare este asemănarea între funcțiunile ce întrețin viața unui individ, precum și între acele ce alimentează existența unei națiuni. Individul se naște, crește și veștește în baza unor legi numite *fenomenile fizice ale vieții organice și sănătatea sa*, este legată de armonia diverselor aparate ale organismului său precum: inervațiunea, circulațiunea și funcțiunile mecanice voluntare; o națiune asemenea trăește și prosperează tot prin o armonie a trei factori principali: cultura intelectuală, întarirea sufletului național și producțiunea.

Toate în natură au legi proprii de naștere, creștere și dezvoltare. Arta, și știința nu pot face de cât a înlesni și ajuta într'un mod sistematic și regulat acele legi; astfel d. e. educațiunea fizică și intelectuală a unui copil seamănă în tocmai cu educațiunea ce are nevoie o națiune, care voește și tinde a pași de la ignoranță la cultură, de la copilărie la maturitate.

După cum un profesor, trebuie se înceapă educațiunea intelectuală a unui copil, prin alfabetul științei, mergând într'un mod gradat și potrivit, cu dezvoltarea fizică a elevului său, tot asemenea și omul de stat trebuie se în-

ceapă regenerarea unei națiuni prin niște reforme potrivite cu gradul vigoarei, culturii și producțiunii indivizilor ce o compun; fără a cerca a trece de o dată de la starea primitivă și ignorantă, la culmea desideratului civilizațiunii; în alt mod ar însemna a nu ține samă de legile naturale ale dezvoltării națiunii și ar fi o silință zadarnică și primejdioasă, precum este pentru un copil, care după studiul claselor primare, fără a ține samă de necesitatea pregătirii facultăților sale intelectuale, ar trece la studiul filosofiei, al științelor sau al literaturii înalte și clasice, din cetirea cărora, departe de a trage vre un folos, din contra, va eși cu vigoarea consumată și cu senzurile percepțiunii desorganizate în toate moleculele lor.

Dacă legea este naturală, după toată firea bunei judecări; ea este și confirmată prin exemplele tuturor națiunilor care strălucesc pe continente, fiind că ele nu au atins ultima treaptă, de cât numai prin pași regulați de la una la alta, și nici cum ca nesocotitul care cearcă a ajunge la o înălțime oare-care, înaintea unuia, care a pipăi, cu siguranțe pământul de sub picioare, căci în acest caz de multe ori cel întâi își frânge gâtul la jumătatea calei, și îl găsim svârcolinduse într'o prapastie fără speranță de a mai ajunge înălțimea ce și propusese a atinge înaintea tuturor.

Oare-când privim cu seriozitate împrejurul nostru, când aprofundăm cugetarea noastră asupra stărei sociale și economice a națiunii Române, nu găsim legislațiunii și instituțiunii nepotrivite cu condițiunile naționale ale existenței noastre, și care au după toată probabilitatea bu'nuri reale întrînsele, înse starea în care ne aflăm nu ne permite nu numai de a trage vre un folos din ele,

ba din contra ne consumă un timp prețios, care sub niște legi naturale țerei noastre am fi putut trage avantaj.

Vom zice dar, aceluia ce se devotează binelui public, că una din condițiunile esențiale a progresului și a prosperității naționale este, de a studia cu perseverențe și în toate amănuntele măsurile reformătoare, pentru ca ele să fie potrivite cu împrejurările existenței noastre naționale, căci alt-fel ele nu vor aduce de cât o perturbațiune primejdioasă vieții noastre ca națiune.

Bune sunt legile Franței, Engliterei, Belgiei, Prusiei și ale altor state civilizate, înse, ele sunt bune și foloșitoare pentru acele națiuni, fiind făcute potrivit cu sufletul lor național, cu modul de traiu a acelor țeri, în fine ele nu sunt de cât o oglindă, reproducând fidel lăseși caracterile naționale. Aceste legiuiri zic, nu vor aduce nici o dată progresul și prosperitatea unei națiuni, care cearcă a face primul pași cătră civilizațiune și progres, precum este națiunea Română, care are nevoie de un curent național propriu firei sale în toate legislațiunile și instituțiunile.

De aceia cred, că mai nimerit ar fi, nu de a ne precipita și a ne însuși legislațiuni copiete de pe aiurea, care nu corespund stărei noastre prezente, sau nevoilor noastre, ci de a întări și prepara organismul nostru social; căci orî ce schimbare de existență, a unui individ sau a unei națiuni, are nevoie de o climatisare, după cum un individ suferă în sanatatea sa schimbând felul vieței fără a fi preparat la aceasta, și că prin o asemenea schimbare nesocotită poate a'și compromite viața, tot asemenea și schimbările de existență a unei națiuni sunt resimțite, și provoacă perturbațiuni mari în simțul național.

Pe lângă aceasta, nu trebuie se perdem din vedere, că primii apostoli ai renașterii noastre naționale și intelectuale, nu au putut a ne scoate din întunericul în care ne aruncase timpurile, de cât numai prin deșteptarea tradițiilor, a limbei și a simțului național, căci dacă îi ar fi căutat a derija educațiunea noastră după dominațiunea străină, ce căuta a ne sugruma existența, atunci poate am fi fost până astăzi cu desevărsire sterși din cartea istoriei popoarelor; mulțumită însă acelor oameni, avem o patrie și un nume, care în fața orî căror împrejurări, vor rămânea vii și ne peritoare. Nu trebuie dar se perdem un moment din vedere această moștenire prețioasă, și în toate mișcărilor noastre ea trebuie se ne preocupe în prima linie conservând'o și întărind'o; căci legătura naturală a sufletului național, am văzut că au făcut, chiar în timpii din urmă, unirea părțicelilor separate ale aceluiași corp, formând două state mari, Italia și Prusia, și astăzi toți membrii familiei lor sunt mândri și puternici sub o patrie unică.

În definitiv, conclud că renașterea unei națiuni, nu se poate face de cât prin un studiu serios, de cătră oamenii nostri de stat, a condițiunilor noastre de existență și a tuturor împrejurărilor. și atunci, alegând timpul oportun, trebuie să cumpănescă și se discute bine avantajele și desavantajele fie-cărei legislațiuni ce ne însușim, căci numai prin armonia acțiunilor colective, o națiune se întărește și prosperează, după cum într'un corp funcționarea regulată a diverselor aparate cel compun, constituesc viața fiziologică și adevărata sanatate.

Nu am competența a face o analiză critică a diversilor legislațiuni, ce ne guvernă, pentru a sprijini zisele mele; orî cine poate se vadă avantajele și desavantajele ce ele

revarse asupra națiunii; voiû cita înse vr'o câteva exemple principale pentru a forma convingerea fie-căria, că legile țerilor străine, după zecimi de ani de aplicațiune, totuși în multe împrejurări, bunurile lor sunt foarte contestate.

Ne am însușit în prima linie sistemul descentralizării, adică principul autonomiei județiane și comunale; aceasta lege crea pentru fie-care județ și comună o cameră reprezentativă, care le da dreptul și sarcina de a veghia înșile, la mijloacele de administrare interioară, de la care depandă progresul și prosperitatea lor; această lege avea ne-aparat cele mai frumoase dispozițiuni, însă mecanismul funcționarei ei necesita persoane cu cunoștinți variate, pentru a da fructele bine făcătoare ale îngrijirei de sine; probă la acestea, părțile esențiale ale acestul mare principiu nu au putut nici până astăzi lua o aplicațiune salutară. S. E. Comunile și județele sunt chemate prin această lege a veghia la mijloacele de igienă și salubritate publică și privată precum și la organizarea serviciului sanitar și al asistenței publice gratuite pentru locuitorii sarmani, la cazuri de boale Endemice și Epidemice. Legea sanitară prevede pentru fie-care județ un medic primar, medici de arondismente, moașe, vaccinatori și un spital cu un numer de paturi potrivit cu numerul populațiunii. Pentru orașe asemenea, un medic de oraș, moașe, vaccinatori, verificatori de morți și spitale, lăsind înse onor. autorități reprezentative județiene și comunale dreptul de a numi personalul trebuitor, a fixa salarele și a da mijloacele materiale, pentru ca acest serviciu se respundă destinațiunii sale. Ce observăm înse? că cea mai mare parte din onoratele consiliu județiene și comunale departe de a și da samă de importanța ce are sanatatea populațiunii, pentru progresul și prosperitatea unei na-

țiunii, vedem că, sub raportul higienii și a salubrității, suntem tot în aceeași stare în care se află orașele și satele noastre, înainte de întocmirea consiliului de igienă publică și salubritate districtuală; aceste autorități sanitare, care în alte țeri sunt pururea în acțiune, pentru a pune în aplicațiune toate măsurile ce știința posedă pentru înlăturarea cauzelor boalelor molipsitoare, la noi abia se întrunesc de câte-va ori pe an, și atunci numai când interese personale reclamă, iar dacă se discută și oare-care măsuri igienice, ele rămân neaplicate de cei ce sunt chemați aleseșca; toate acestea au fost pe deplin constatate de onor. Minister de Interne prin o circulară, fără ca ea se fi fost încă luată în serioasă considerațiune de cei care după lege sunt chemați a derija activitatea consiliilor de igienă.

Serviciile sanitare districtuale și ale orașelor, nu sunt organizate într'un mod statornic și permanent. În fiecare an, cu ocasiunea facerei bugetelor, onor. consiliu județene și comunale, gășesc oportun, a modifica serviciul sanitar, îpuținând numărul medicilor, reducându-le salarele sau schimbându-i dintr'o parte în alta, fără vre un interes de serviciu, cea ce face, ca populațiunea rurală, la caz de boală, se nu gășască un ajutor medical, sau se nu aibă încredere în mijloacele artei, fiind că acei medici, aflându-se într'un provisorat continuu, niminea nu-i cunoaște și n'au avut timpul a capata confiența în ei.

Cifrele ce se prevăd prin bugete pentru medicamentele gratuite, sunt în tot de-una ne îndestulătoare, în proporțiune cu numărul bolnavilor saraci, ce nu au mijloace a și cumpara medicamente, afară de aceasta, formalitățile de pauperitate, ce se cer unui bolnav, pentru a capata o rețetă gratuită, dese ori se isprăvesc după încetarea lui din viață.

Spitalele județene și comunale, pe unde există, sunt

mai toate în condițiuni puțin satisfăcătoare sub raportul personalului și al materialului, numărul paturilor neindestulător, iar bolnavii condamnați a zăcea pe drumurile întregi, înainte de a găsi un pat vacant și a fi admiși în spital.

Femeile lehuse, copii orfanți și găsiți, infirmii și alienații, sunt mai în toate județele, lasați la vocea întâmplării, fiind că onoratele autorități județiane și comunale nu s'au gândit a da și acestor nenorociți un asil, unde se găscă tămăduirea și îngrijirea necesară.

În fine în tot ce privește sanatatea populațiunei, ea este garantată într'un mod foarte defectuos, cea ce explică mortalitatea crescândă pe fie-care an și epidemiile ce decimează populațiunea, făcând se scadă forța și activitatea națiunei.

În cea ce privește cultura intelectuală a țerei, ne-am lăsuț earăși o lege străină, însă din nenorocire punându-se în aplicațiune numai *învățământul clasic*, ce cu țerile civilizate, am ajuns că avem un numer de scoale primare, secundare și universități, în care tinerimea primește o instrucțiune teoretică, din care absolvenții nu pot înbrătoșa alte carieri, de cât birocrăția, profesoratul, medicina, advocătura și clerul. Toată lumea vede astăzi defectele acestui sistem de învățământ, căci el nu cuprinde scoli de aplicațiune, comerciale și meserii, care se dea tinerilor români și alte surse de existență decât slujba publică și bugetul. Țerile înse, unde învățământul clasic este întrodus ca la noi, are alături de dansul și toate ramurile învățământului profesional, pe aceeași scară, în cât, pe când într'un oraș vin un numer de absolvenți în medicină, drept, literatură și știință, vin în acelaș timp persoane cu cunoștinți în celelalte ramuri și specialități precum: ingineri, arhitecți, mecanici, comptabili, industriali; meseriași, comercianți

etc. pe câtă vreme în România nu avem din ne-norocire de cât o clasă numeroasă de birocrați, care amenință prin lipsa mijloacelor de existență a deveni un proletariat, primejdios stărei noastre sociale, iar comerțul, industria, meșteșugurile și toate întreprinderile productive, sunt monopolul străinilor, care înavuținduse pe fie-care an, se substituie elementului național al țerii prin cumpărarea avutului imobiliar.

Produțiunea țerii, este amenințată de asemenea în modul cel mai grav, după cum aprobează însăși cifrele anuale ale importului și exportului țerii; deficitul ce rezultă din averea națională, nu se acopăr, se înțelege de la sine, de cât prin trecirea averii Românilor către străinii cari aduc de afară acea sumă, înse nu pentru cumpărarea oare căror articule de produțiune, ci pentru achizițiunea proprietăților saū priu împruținarea rezervel capitalurilor existente. Chiar dacă pentru un moment, ele s'ar acoperi cât-va timp prin combinațiuni financiare, în orice caz, ele nu pot fi de cât în dauna noastră și la un moment dat, chiar ruinătoare. Această stare rezultă și se întreține tot prin nesocotirea condițiunilor noastre de existență și aptitudine. Toate aceste duc națiunea către o sărăcie vădită și progresivă. Oamenii nostri de stat, când ne-au dat sistemul descentralizării comunale și județene, nu s'au gândit a ne garanta sanatatea populațiunei, asemenea când ne-au dat în învățământ, clasicismul, cel mai săc, nu l'au însoțit de învățământul de aplicațiune; au crezut că suntem ajunși pe picior de egalitate și în privința produțiunei naționale, cu toate țerile comerciale și industriale din lume, admiținđ ca princip economic, pentru desvoltarea și prosperitatea noastră, sistemul liberului schimb, care convine Franței, En-

glicerei și Austriei viza-vi de noi, pentru a fi perpetuu tributarii lor după cum, cu multă irudiție, experiența și simț național. a zis și prevezut acestea, distinsii noștri economiști D-nii Ioan Ghica, P. S. Aurelian, A. D. Xenopol și alții, dar din nenorocire nici până astăzi nu au fost ascultați.

Iată dar consecințele la care ne duc, niște legi adoptate de la străini, fără ca ele se răspundă spiritului național, culturii și producției. În fine dacă am face acum o recapitație numai asupra acestor trei legiuiri ce ne-am dat, fără ca ele se fie potrivite cu noi, cred că am pute conchide ușor, ca cu o lege de descentralizare care ar fi fost în raport cu cunoștințele acelor ce erau chemați a aplica și cu nevoile țerei, poate astăzi, România ar avea câteva zecimi de mii de locuitori mai mult; în privința învățământului, dacă alătura cu învățământul clasic, s'ar fi dat aceeași dezvoltare tuturor ramurilor de instrucție, atunci sunt sigur că țara ar avea un contingent mare de oameni, ducând o existență neatârnată și îmbelșugată, iar în privința economică, dacă am fi consultat necesitățile noastre, și experiența făcută de celelalte țări la întemeierea comerțului și industriei lor, atunci am fi putut vedea că nu liberul schimb ci o protecțiune înțeleaptă ne convine nouă, pentru a nu fi condamnați de a da pururea zece oca de lână, pentru un cot de stofă, jumătate lână și jumătate bumbac.

Acum putem se revenim la cuvintele cu care am început aceste rânduri, și se zicem oamenilor noștri de astăzi că misiunea lor este măreațe, înse foarte grea, și pentru a nu mai căde în greșelele trecutului, este necesar a se înființa un consiliu de stat, care compunându-se din oameni competenți, în toate ramurile de activitate națională, se ne prepare legi, care se tindă la întărirea și conservarea sufletului național, la răspândirea

luminei intelectuale în masa poporului Român, creând toate speciile de învățământ și redicându-le la același nivel precum și de a da o nouă viață și forță activității comerțului și industriei naționale.

Dr. Cantimir.

RESPUNS AMICULUI C. H.

(No. 3 „ASACHI“)

Cetitute-am amice și mi pare foarte bine
Că mintea pământească te 'uiață și pe tine,
Silindute adese se vezi, de și nu vezi,
Că prostii au dreptate, să crezi de și nu crezi.
Intocmai ca și tine dădusem de ispită:
Credeam și eu odată că lumea nu 'i menită
De lata nerozie se moară asfixiată,
Lovind cu'nverșunare în minte-adevărată.
Eu nu știam că prostul cuminte se pretinde,
Priceperea că 'i marfă ce cumperi și se vinde,
Eu nu știam că astăzi asemieue trafic
Il face și câștigă, cel mare și cel mic,
Și nici că mintea 'i una și alt'a fi cuminte;!
Amblemul omenirei că 'i strachina cu linte,
Dar mai cu samă Iuda și-ă lui trei-zeci arginți,
Că adevărat ai minte, când furl, înșeli și minti
Zeu, nu știam, cum oare, să cred că'nțelepciune,
Și minte nu sunt una; ar fi o derisiune
Ziceam cu siguranță, de ori ce adevăr,
O altă deslegare cuvintelor se cor.
Au fost un vis iubite și 'i amintești prea bine
Ce am pățit; tu încă pățitați ca și mine,
Căci vorbele lui Schiller, atunci s'a împlinit,

Atunci și-a muzei noastre dinți aprigi i-am tocit.

A! vorbele lui Sihiller sunt trainice, sunt bune,
 Ce multe veacuri încă mușcând o se resune:
Nici zeei nu se luptă cu-a omului prostie,
 Au zis'o nn știu'n care frumoasă poezie!

Mă mângâi cu povestea naturii ce în sine
 Principiul reuțăței și-al binelui conține,
 Ca regulă vitală p'estremele unite
 Punând în ori ce parte a lumii învechite.
 Deci după-ata ideie prostia se unește
 Cu mintea ca extreme, se'nghit, se contopește
 Când mintea în prostie, când hâda'n biata zină,
 Ea, care de miî veacuri s'a șis că e divină.
 Și cum, nu se revoltă în tine a ta fire,
 Nu simți a indignărei naprasnica pornire,
 Protestul ei energetic, aceste când le scrii,
 Sau poate-apocaliptic îți place se devii?
 Amice, nu-nțelegi tu, că ast-feli când conchizi!
 De'nalta 'nțelepciune în hohote chiar rizi.
 Memento și ea sama: adese ori o floare
 Și-acea mai ne'nsemnată, folosul ei își are
 Și-un mic tribut plătește naturii creatrice,
 Pe când zeu! nici atâta de un prost putevei zice.
 Posomorâtul nou e grosnic, dar trimete
 O ploae roditoare; și-n soare de sunt pete,
 Cu toate-aceste astrul căldura o împarte
 Ca dupe constituție, la toți și cu dreptate.
 Și steaua zimbitoare pe steana pământească
 Azi mâue e posibil cumplit se o ciocnească,
 Tot înse și'atunci încă foloase o se fie,
 E sigur că atunci scăpăm și de prostie,
 Lumina și cu umbra pretinzi că stă'npreună,
 Asemine ideie îmi pare cam din lună,
 Sau numai dac'admitem că lumea s'a creat
 Odată cu-a lui opuri de filosoful Kant.
 Dar crede că ș'atance între filosofie
 Și între torsul mâței n'ar fi analogie,
 Căci mâțele și-atunce ar fi ce sunt și astă-zi,
 Cu coada mlădioasă, cu blănnri noi și netezi
 Din suflet mulțumite 'n cotruța lor când tore,

Pe căud ei, filosofi, în deducțiuni se storc.
 Și mîntea o d' duce și lume-ar resturna,
 Ca dupe feli și mîtră ea doar i-ar samana
 De-aceia mult iubite și mîța și Neron,
 Cetîndu-!e scrisoarea'ti, făcură mare svon,
 Au fost de ea în totul jigniți și ofensați,
 Nevrînd a sta pe-o linie cu doctii tîi pedanți.
 Zefirul pintre tufe și joasă fără grijă,
 Prostia din calese, docaruri și din birje
 Asvirle-a suficienței colb aprig arzetor,
 Un colb ce universu'l'învăluie ca un nor.
 Când luce vre un zimbet pe-a lui Decembrie fîță,
 Să nu te'nșeli, vai este un zimbet ce înghiață,
 Iar zilelor nefaste, în desnădăjduire,
 De un răspuns vre-odată cu-o umbră de zimbire,
 De gheață, ca'u Decembrie, au fost și-acea grimasă,
 Smațată pe-a mea buză de-o soartă fioroasă.
 Alt-dată o zimbire de milă creștinească
 Stărnită de vre-o nouă prostie omenească,
 Ce fără judecată și fără de habar,
 Căta se mî înnece 'n necasuri și amar.

Vezi dar că n'am nevoie se'nconjur astă lumo
 De trii ori în o clipă pe-a fulgerilor urme,
 Ca se cunoșe că dansa e ast-fel precum este.
 Se știi cu siguranță, mai mult de cât aceste
 Și chiar mai gogonate atunci vei găsi,
 Pe jos, apostolește, când vei călători,
 Cu gînta pe spinare, în mînă-un bețișor,
 Sau'n drumi de fer, în sine, ca simplu muritor,
 Atunci din casă'n casă, prin sate prin orașe,
 Pe drum și pe carare, în sîntele locașe,
 Prin temniți, în palaturi, în crășmă în bordei,
 Intravei ca om numai, ear nu ca fiu de zei
 Calare pe o rază ce luce și dispare;
 Cu ea și semi-zeul, deci timp destul nu are,
 Sau n'ai căci-înțelegi tu, e vorba despre tine —
 Și cum ziceam, n'ai timpul și nici comod îți vine
 Din naltul sferei tale, de-un fulger agățat,
 Cu capul peste nouri și'n visuri transportat,
 Se judeci omenirea cu'necetul, dea măruntul,

Și fapta se'î măsură tu, și mintea și pământul.
 Pe oând ca om amice, ființa că'n o carte
 Deschisă vei ceti'o și'n fie care parte,
 La fie-care filă și până la sfârșit,
 Pe om așa cum este, aflavei nesmintit.
 Atunci te vei pricepe c'ai rătăcit puțin,
 De și încălecase, și pe fulgern'ți divin,
 Prin multele extreme ce'n mod prea absolut
 În scumpă ta scrisoare ca norm'ai așternut,
 Legiferând extremul drept scuz'a mii prostii,
 Ce omu'ndeplinește de mii de ori pe zi.

În ce privește înse a lumii tari țitine,
 Te sfătuesc a crede că aerul le ține
 Însupte tu *nimica* pe care o numim
Imensul infinitul, și'n el ne învățim.
 Îi zieem și *vecie*, dar foarte îmi e frică,
 Că e ca tot în toate o fasmă o nimică,
 Ce nu se poate-atinge de umeri omenești,
 Și deci de vre-o scintire se uu te îngrijești.
 Titinele din ceață și griji sunt făurite,
 De-al veacurilor lacrimi udate, ruginite,
 Și sprijinite numai de oarba întâmplare,
 O mare zeitate și poate-acea mai mare.
 Aice vezi în bine că n'are vre un rost
 Nebunul cel cuminte, dar înțeleptul prost,
 Pe care l'ar mai prinde ca parul de propria
 La ușa vecniciei un rol de ar juca,
 Noi înse după sensul comun, sfinți nebuue,
 Pe putreda vecie de slgur nu ne-om pune
 Se-o sprijinim sau poate se o scintim din loc.
 Se-o sprijine e treaba ființei cu noroc,
 La care'i dulce traiul, și nu vrea ca se moară,
 La care ori când timpul prea repede îi sboară;
 Și dar pentru schintire de-a dreptu'n pușcărie
 Ne va trimite'n grabă, căci ori și cum se fie,
 Se cheamă că destrugem a lumii vechi hotare,
 O faptă ce în cartea pedepselor s'von mare
 L'articolul cutare, de nu mă'nșăl, produce.
 Acesta 'n a lui gheare vreodat se nu ne-apuce,
 Cândată ce de dânsul vom fi îmbrătoșați,

Prezenți sau în absență vom fi și condamnați.

Portretul neroziei prea bine l-ai descris,
 În el văd pe bancherul eu-obrasnicul suris,
 Sau vre un pravoslavnic și găngav teolog,
 Ce numai a lui minte n'a pus-o ca zălog.
 O! nu fiind că nimeni pe bani nu i'o primește,
 De și e pravoslavnic, șe'nclină și posteș'e.
 Un lucru 'n a ta schiță greșit de tot îmi pare,
 Când pui în a prostiei figură un nas mare.
 Așia e, nasul mare e nas de-aristocrat,
 Un om ce din pelințe se crede cultivat,
 De și ar vrea progresul se'l ție'n carantină,
 Ca pe-o molipsitoare și grosnică jivină.
 Dar nasul poate încă se fie scurt și gros,
 La alții gros și cârn, umflat sau prea cămos,
 Câtând spre-o frunte 'ngnstă, monumental pagodic,
 Cu nările în aer, impertinent hasmodic.
 El e de ori ce treaptă, el e de ori ce formă,
 Un lucru vei ști însă ca regulă ca normă,
 Că 'l afli 'n orice parte a lunei te vei duce,
 Ca un fior un singur, ce poate să mă-apuce,
 Se-aplic e pe așa narturi faimoase bobărnare,
 Dorință ce în mine de mult timp de când zace
 Și nu știu dacă este vre-un vinovat fior,
 Atâta știu că astă-zi îmi e unicul dor.
 Dar pentru 'ndeplinirea acestui dor unic —
 Pricepi că moralmente ași vrea să le aplic
 Acele bobărnace neprevăzute'n cod,
 Din care causă proștii în omenire rod
 Cu-atâta 'nversunare și rod nepedepsiți,
 Ba încă domnesc lumea puternici și slaviți —
 Precum ziceam plăcerea se pot îndeplini,
 Bogat ca și un Rothschild se fin ar trebui,
 Se pot cu bani pământul în grabă se-ocolesc
 Și sfârlele morale rizind se împărțesc.
 Vezi tu în munții noștrii prostia nu 'i acasă,
 E frigul care 'n pace și 'n tihnă nu o lasă,
 Cernegura și Cosla nu vor se-o odrăsească,
 Sau Bistrița refuză cu unda'i s-o stropească ?
 Eănu'nțeleg ce este că Piatra nu'i convine

In alte dăți iubite să cred așa imi vine,
Că e decis în ceruri, ca dama nerozie
Să nu vieze unde'i prea multă sărăcie.
Și-articolul acesta la modă aū venit
In vechea Petro-Dava, un târg ce e merit
De rēi se aibă parte, căci inusuși o cămilă
Se vede pentru Piatra că întră fără silă
Cu gheb și cu picciore'n urechia unui ac;
Deci șfarlele aice nu pot să'npart pe plac.

Mēntreabă o personă, pe biblicul odgon
De ce uit când e vorba de Iob și de Amon,
Acesta'n iad se inargă, celalt în paradis,
Parabola schimând'o alt-fel de cum e scris?
Respund, fiind că unii, eū nu știū ce se fie,
Așa numiți onești, când vorba'i de frânghie,
Se supără și mâna ca fripti la gât o pun,
Si te declară'n Inme, resvrătitor, nebun.
Nu știū de ce'i apucă cumplita supărare.
Dar știū că voi'ū în pace se fiū cu-ori ce suflare,
De aceia'n o cămilă odgonul l'am schimbat,
Și-ast-fel de mari primejdii eū poate am scapat.

Pretinzi că'i muncitoare prostia cea cuminte,
Că'n veci căștigul este dorința ei ferbinte.
Așa e și zici bine că'i harnică și bună,
De unde nu'i cu dreptul că si de-acol'adună,
Saracii inse numai scutelnicii ei sunt
Și si'vor cât în lume va fi acest pământ,
Căci legea de puternici și-avuții se croește,
Tot diuși o esplică precum povățuește,
Nepedepsiți de nimeni, popoare omorând
Umbrīt de formalisme meschinul interes.
Ce are mii calupuri și pentru ori-ce fes.
Poți tu să ai dreptate, dar dacă nu'i în drept
Dreptatea ta inserisă, ori cât ai fi deștept,
Te'neci în procedură, și când ajungi la fond,
In papura ta frate, găsești un mare nod.
Un lanț e ori ce lege de-articole ce leagă
De mână și de picere și la'nchisoare bagă
Pe bietul ce cutează puțin ca se crâcnească.
El liber este numai 'n viață se muncească,

Ear munca lui să fie la alții spre folos,
 Căci legea'i dupe lume și lumen e pe dos;
 Despotul, diplomatul, ce țări și nații vinde,
 Pontificele care și dinșul sfânt se zice,
 Congregațiuni: filistri, bancherul prea ferice,
 Monarhi de toată mâna, ce'n constituție jur,
 Republicanul aprig, conservatorul sur,
 Și camere, senaturi, apoi socialiști,
 Și comunarzi și secte, partizi și nihilști,
 Aceștia toți, amice, sunt plăsmuitori de lege,
 Pe care cu'i nu'i place, votează și o șterge,
 Și alta tâlcuește ca dupe interes;
 Ear interesu 'l schimbă destul și prea ades,
 Și numele și firma cu-aceiași înlesnire
 Cu care schimb'a legeri juridica menire.
 Acestia sunt, ei numai, ai legeri croitori,
 Și tot ei debitanții, tot ei consumatori
 Și măduva din oase și sângele sugând,
 Nu, azi inteligența de fel nu se întreabă,
 Ea este titulară, căci capătă în grabă
 O diplomă de școală și-ori cât de prost ai fi,
 Cu târfaloaga'n mână pământul vei domni.
 Cuminte, pentru casuri, c'un nume te botează,
 Făcându'te a crede că lumea-o se te crează.
 Ascunde-ți conștiința pe dupe paravan,
 Prefă-te cum că ăste-zi tu ești republican,
 Mâni demagog, alt'dată boer conservator,
 Și dacă acest nume nu'ți pare prea sonor
 Și cere trebuința, te fă socialist;
 Apoi schimbând decorul, un strașnic nihilist,
 Cu părul te'u măciucă, de ani ne-peptănat,
 Cu-obrasul gros în coajă, perfid și nespalat;
 Îți joacă comedia și să nu ai habar:
 În câți-va ani de sigur devii proprietar.
 Și-atunci ear schimbi decorul și te numești *cinstit*,
 De ori și cine acuma temut și prea slăvit.
 Te'nșăli dar și aice, când crezi că astă minte
 Cu dinsa, fără a merge'ndărăpt sau înainte,
 Me'ngăduie departe se staă de'a lumii svou,
 Și'n pace să fac ode cotoiului Neron.

De fel. Eu unul scumpe și tu îndeplinim
 În ochii omenirei, rimând, un mare crim;
 Căci spune a lor lege ca să muncim mereu,
 Mereu pentru folosul vre unui nătărău;
 Ear nu în poezie să perdem timp și ani,
 Independinți și mândri, de și niște golani.
 Să nu uiți, a prostii saraci's tributari,
 Și-al altora dlhăanii, samsari și camatari;
 Deci voie ai 'n viață muncind se verși sudori,
 Cu condițiune însă de foame ca să mori.
 Acesta'i lumea frate și e precum o vezi!
 Și-aspectu'i poate numai te face ca să crezi,
 Că e prescris de soartă, că ori-ce în natură
 Ființă să nu aibă, pân'u'are-o cotitură.
 Nu cred, de-ace permite'mi, din linia cea dreaptă,
 Se nu m'abat, dând wăua cu mintea înțeleaptă.
 Dar sum trudit acumă, ca unda călătoare
 A'și vrea u mea gândire se treacă și'n . . . uitare,
 Dar liberă, eternă—și'n nalte sferi pribeag
 El, sufletul meu numai, de-ar fi, și în zig-zag,
 S'ajungă'u nemurire, la sfânta ei lumină,
 Cu fruntea ne patată, cu inima senină.
 Ași zice zeitătel: viața'mi cântărește,
 Și blând, ertându'mi multe, la sinu'ți me primește;
 Căci multe pe nedreptu 'n viațam suferit,
 Din dreapta cale înse eū Doamne n'am eșit!
 Și nu crezi oare-amice, cum că în nemurire
 Durerea, nedreptatea, își așlă resplătire,
 Ori-cât ai sta'n viață țăpușă în relief,
 Ori-cât cu tine proștii făcură după chef?
 Pământul de vechime s'a cam hodorogit,
 De-aceia ție'ți pare că dubu'i cotigit.

Gr. N. Lazu.

Despre dezvoltarea și conservarea naționalității la Români.

*Conferință publică ținută de D-nul C. Hogaș la 5 De-
cembre 1881*

(R E S U M A T)

Naționalitatea este un patrimoniu pe care orî ce popor e dator a'l conserva cu sfințenie, dacă voește a'și conserva unitatea și existența, față cu atâtea împrejurări esteriore, care tind a'l cotropi și a'l nimici. Toate popoarele, de sigur, au întreprins, pentru conservarea naționalității lor, lupte crâncene și îndelungate, dar poate nici un alt popor n'au avut a infrunta, ca Români, atât de variate și de grele lupte pentru conservarea naționalității lor. Vechii coloniști ai Daciei, smulși din Italia și poate din întreg Imperiul Roman și transplantați, ca să zicem ast-fel, pe un nou pământ, ei fură obligați de a'l conserva de o cam dată și a'l recuceri mai în urmă pas cu pas de la barbarii năvălitori. Cât timp coloniștii aduși de Traian stătură sub protecție și în legătură cu patria mamă, ei nu făcură altă de cât se deprinseră și se lipiră de noua lor patrie și, învățând a o iubi, putu mai târziu ca s'o și apere. În acest timp, care ține aproape 2 secolî, nici o împrejurare esteriore nu venica să atenteze la puritatea moravurilor și la sfințenia tradițiunilor, cei doi factori principali ai naționalității orî căruî popor. Acest veac de aur înse trebui să aibă și el sfîrșitul lui, și acest sfîrșit începu o-dată cu năvălirea barbarilor; și Aurelian, fie că voea să intunece pe Traian, înființând o Dacie Aureliană, fie că din considerente politice voea se mai restrîngă confiniile imperiului strămută pe o mare parte din coloniști Daciei lui Traian de a dreapta Dunărei, înființind Dacia Aureliană

Din acest moment elementul Roman al coloniștilor se despărți în două părți bine distinse: Ceî ce trecură de a dreapta Dunărei fură, de sigur, aceî care nu avură nici casă nici măsă și care se găsiău bine ori unde; nu fură tot ast-fel și ceî ce remaseră în Dacia Traiană adică în țerile noastre: aceștia nu putură a se despărți, de casa lor, de pământul pe care îl lucrase și care hră-nise pe părinții și strămoșii lor, nu putură în fine a părăsi mormintele ființilor lor iubite, pentru a merge în o nouă patrie. Poate că e ceva providențial în acest fapt, cu totul simplu de alt-mintrelea: cine știe dacă partea bolnavă a coloniștilor, rămânând în Dacia Traiană, nu s'ar fi întâmplat cu aceasta ceea ce s'au întâmplat cu cea Aureliană: slabî, fără energie, fără respectul moravurilor și a tradițiunilor, ceî ce trecură în Dacia Aureliană curând se perdură și nu fură în stare nici macar numele lor să și'l păstreze; și dacă din când în când, luță cu barbarii năvălitori, ei dau câte un semn de viață, aceasta e, de sigur, semnul de viață al candelii care se stinge. Ceî din Dacia Traiană purificați, ca să zțcem astfel; ținend cu sfințenie la trecutul lor și avend o speranță nesfârșită în viitor, știură a se strecura prin toate vicisitudinile timpurilor cu credinșile, moravurile și nașionalitatea lor intactă. Iată pentru ce istoria Românilor este istoria Daciei lui Traian și nici nu se putea altfel de vreme ce numai aceasta ș'au conservat individualitatea sa. Din momentul când Dacia Traiană fu părăsită sau aproape părăsită de către împarații de la Roma și de la Constantinopol, ea trebui să-și apere singură independența, institușionele și nașionalitatea sa, și luptele pe care le întreprinse pentru aceasta, sunt din acele ce constitue mărimea trecutului nostru și pot cu mândrie împodobi paginile istoriei universale. Dacia

lui Traian ecspusă și deschisă, într'un mod eșecșionol, spre partea de răsărit care fu drumul hătut și mare al năvălirilor, bogată în pășune și productivă în cereale formă de timpuriu, dacă nu tocmai ținta dar locul de popas măi tuturor seminșilor venite din răsărit și nord. Goșii sunt primii năvălitori care ne calcă țerile noastre către secul al IV-lea. Poate că acești barbari de vișe germană ar fi remas pentru tot-dea-una aice, dacă Constantin cel Mare nu i-ar fi alungat, și aceasta au făcut o el nu pentru-că el iubia pe Romăniș din Dacia Traiană dar fiind că ea era deja creștinată și Constantin cel Mare decia au fost împins la aceasta de simșul seș religios. Această întâmplare uni încă pentru un moment, provincia lui Traian cu imperiul de orient. Pe la Inceputul secolului al VII-lea o altă năvălire cu un efecte măi pronunțate fu năvălirea popoarelor Slave. Dacia lui Traian însă nu avu de o cam dată a suferi nimic de la această până măi târziu când intră în resbele serioase cu Poloniș. De o cam dată Slaviș năvălitori se despărțiră în două ramuri: Unii trecură pe la nordul țerilor noastre și ocupară provinciile slave de astăzi: Galișia, Polonia Boemia etc. alșii însă trecură de a curmezișul țerilor noastre peste Dunăre atrași fiind de slăbăciunea și de decidenșă imperiului Bizantin: Vulturii se aruncau asupra unui corp în agonie. Și de astă dată decii un fapt ecșterior, slăbăciunea imperiului Bizantin, scapă pe Dacia lui Train de urgia năvălitorilor. Una însă din năvălirile care întâipse groaza în iuima tuturor popoarelor pe unde au trecut fu năvălire Hunilor, conduși de cătră Atila. Hunii devastau și pustiaș totul înaintea lor. Țerile noastre însă a suferit pușin de această năvălire căci ei îndreptându-se spre nord, trecură pe din susul țerelor

noastre, devasta, supuse și se așezară în Ungaria de astăzi. După ce cutrieraseră și prădase întreaga Europa. Ungurii care vin mai târziu supun Transilvania, și Leșii din Galiția încep a năvăli asupra Moldovei, cuprinzând mai toată țara până la Berlad. Bogdan, Domnul de atunci se adresează la Constantinopol și câpătă ajutor cu care alungă pe Leși și apoi pe Ungurii de a se întinde și asupra celor alte părți din Dacia Traiană. Tot pe acest timp Genovezii, veniți cu bizantinii se pun în contact cu Moldovenii și se așază prin orașe sudice de pe malul Dunărei, din acest timp datează de sigur cei doi delfini pe stema țerei noastre; timpul acesta este însemnat și prin tendința catolicilor de a aduce pe Români sub biserica occidentală, dar tăria credinței noastre fu mai mare de cât îndemnările, și această tărie de credință ne păstrău încă o dată unitatea și naționalitatea noastră.—Toate năvălirile venise și se strecurase peste români, dar ei rămăseseră pe loc; năvălirea Tatarilor, la jumătatea secolului XIII-lea însă, îi silise să se adăpostească în munți; după ce Tatarii trecu, ei se întoarseră fie-care la căminul lor sub căpiteniile lor; atunci se formează și cele două principate Moldova și Muntenia, aceasta din urmă compuse din unirea banatului Olteniei și Munteniei care se făcu mai târziu. De aici înainte încep luptele acestor două țări cu Ungurii, Leșii și mai târziu cu Turcii, lupte de existență și independențe din care Români, prin înțelepciunea și vitejia domnilor lor, au eșit tot-dea-una victorioși. Mircea al Munteniei, Alecsantru cel Bun și Stefan cel Mare al Moldovei, port cu mândrie și victorioși stindardul naționalității noastre, și ridică țara lor la un înalt grad de putere în lăuntru și considerației în a-

fară.— Invinși sau învingători, Românii scapară cu naționalitatea, obiceiurile și credințele lor din toate luptele crâncene care le avuse cu Turcia, Ungurii și Legii. Mircea și fiul lui Ștefan închinase chiar țerile lor Turcilor tocmai pentru a salva naționalitatea, existența și credințele poporului lor; veni însă un timp când aceste comori ale poporului nostru fură serios amenințate, nu prin arme dar prin corupțiune și tâmpire.— Încă de la căderea Constantinopolului sub Turci, Grecii din Bizanț începuse a se împrăștie în diferite părți; țerile noastre avură și ele partea lor; acești greci se introduse încetul cu încetul ne observați și începură a mina moravurile curate ale poporului, începură a-l stoarce de avutul său, așa în cât, pe când domni valoroși ca Mihai Bravul lupta pentru ridicarea Românismului, în sinul țerei acest Românism era ros de un verme activ și neobosit. Căderea lui Mihai fu semnalul încetării luptelor și din afară, și începutul luptelor intestinale pe de o parte ear pe de alta sfortșarea unor valoroși domni de a ridica moralul țerei. Vasile Lupu și Matei Busarab fură reprezentanții acestei faze a vieții noastre istorice, dar și ei căzură și din momentul acesta, sanarioții întăriți se aruncară flămânzi asupra corpului lăngezit al țerei noastre. Românii fură desarmați, tributuri noue și ne mai auzite fură aruncate în spetele poporului; demnități noue și ridicole se creară, portul și obiceiurile se schimbă și limba fu alungată din biserică

În acest timp de restriște numat tăriea înăscută a românului putu să reziste și să păstreze, macar prin sate și prin munți paladiul național, limba, obiceiurile și credința, numai acolo naționalitatea noastră avu un refugiū mai sigur.— Dar ca toate trecu și aceasta, și revoluția Francesă sufla puternic peste popoare, împrăș-

tiind norii groși ai ignoranței; simțul demnității începu a se desvolta în noi, și barbați, putem a-i numi martiri ai românismului se însărcinară de a ne scoate și deștepta din letargie. Petru Major, Șincui, în Transilvania, veniamin Costache, Asachi în Moldova, Lazar în Muntenia dădură semnul de deșteptare. După dânsii veniră oameni de acțiune a lui 1848 care cu o persistență ne măsurată pregătiră și aduseră pe 1859. De la Unire, drumul cel mare al reformelor e deschis și unitatea noastră națională pentru tot-dea-una asigurată.

P O P A S U L .

Sânt anî de-atunci . . . dar n'am uitat
Popasul la isvor!

Aș vra să'l uit . . . dar ne'ncetat
Mi'l amintesc cu dor!

Și cum să'l uit? Ori în zadar
Sânt zile de noroc?

Și fericiri fără hotar?
Și negri ochi de foc?

Ori în zadar, bătrânul sag
În taină ne-a umbrit?

Și căutând la noi cu drag
Părea întinerit?

Era atunci adâncul cer!

Atâta de senin!

Ș'al sereî vânt, plin de mister,
Șoptea atât de lin!

O zi așa nu va mai fi

Ș'in ultimul meu ceas

Al vremei rost nu va opri
Eternul meu popas!

La ce-au trecut acum gîndesc

Și earși gînditor

Mă duc dar veșnic m'ntîlnesc
În calea mea c'un dor!

C. HOGAȘ.

Alocațiunea de recepțiune între membrii societății, a D-lui P. Antonescu.

Domnule Președinte

Domnilor Membri!

Sunt foarte mișcat de simpatica primire ce 'mi ați făcut; în dar de a mea principală datorie a vă exprima cele mai vii și mai sincere mulțumiri

Ca fi -care din domniile voastre am dorit în tot-dea una ridicarea nivelului culturii noastre naționale. Era dar foarte firese se caut a mă introduce în cercul roditor a acțiunelor acestei adunări.

În sinul acestei societăți voi găsi, sunt convins, elemente puternice, simțiri nobile, idei frumoase, pentru a pute păși cu toții spre realizarea celor mai intime dorinți ale noastre : înălțarea scumpei noastre Românie.

O națiune cultă, în care fie-care individ și cunoaște drepturile și datoriile sale ; acea națiune resistă cu bărbăție și isbândă în contra vijeliilor întâmplătoare ; acel popor și ajunge cu mulțumire țelul aspirațiunilor sale ; căci nu e vrajmaș mai primejdios pentru un popor, de cât întunericul, de cât ignoranța. Ignoranța este cea mai tare cetate ce nu se poate lua de cât prin rațiune, prin învățatură, a zis un mare cugetător. Poporul Român, sentinela neadormită a gîntei Latine de la Dunărea și marea Neagră, are un rol gigantic de indeplinit. Lui i se cuvine greaua indatorire de a răspîndi bine-facerile civilizațiunii printre popoarele orientului. Să dovedim lumii care ne privește, că suntem demni de inalta noastră misiune.

Când fie-care unghiū al țerei se va pute fâli cu întocmirea unor ast-fel de instituțiuni, cum este societatea științifică literară „Asachi“ ; să fim siguri că viitorul va fi al nostru, vom corespunde așteptărilor amicilor naționalității române ; vom fi tari în năuntru ; respectați în afară.

Glorios este dar meritul Domniilor-voastre, care ați pus cel dintâi peatra fundamentală a constituirii acestei societăți. Ați cultivat cu stăruință câmpul științelor și al literilor. Ați întemeiat un focar de lumină însemnat și spernic prin rezultatele sale. Fructele ostenețelor și sacrificiilor ce v-ați impus spre acest sfârșit se apropie astăzi de maturitate.

Noi care venim, după domniile-voastre, vom urma exemplul binelui, vom contribui după puteri la consolidarea edificiului grandios ce ați întreprins: *lăfșirea și vulgarizarea cunoștințelor științifice și literare în toate stratele corpului nostru social*. Vom continua lucrarea începută. Ne vom sili se călcăm pe urmele pașilor Domniilor-voastre, fiind bine încredințați, că apucând această cale vom atinge o țintă nobilă, de ordine superioară și măgulitoare aspirațiunelor noastre comune, *mărirea numelui românesc*.

Urez dar vieață lungă și roditoare acestei tinere societăți. Urez ca numărul membrilor ce o formează se fie atâta de numeros, în cât această incintă, în care ne aflăm, să rămână neincăpătoare și în curând să fim în stare a întemeia un monument nesperitor a lui Gheorghe Asachi patronul acestei societăți, spre a arata posterității, cine a fost cetățeanul ilustru, patriotul însemnat, care a luptat o viață întreagă pentru binele obștesc al țerei sale. Noi tineri, să ne putem inspira de faptele sale; iar figura măreață ce plutește în regiunile cerești, să tresară de bucurie văzind câtă recunoștință păstrează fiii țerei barbușilor mari, cari au contribuit într'un mod puternic la redșteptarea simțului nostru național.

P. Antonescu
Silvicultor (Piatra).

R A P O R T U L

*manifestațiunilor sufletești al națiunilor cu manifestațiunile
sufletești individuale.*

Studiul Social

După Dr. E. REICH „STU. IEN etc.“

(Urmauc din Nr. 9.)

Caracterul națiunilor este deosebit, după, mărimea relativă a capului. Doue națiuni la care oasele frontale proeminează, sunt înțelepte, rezonabile, însă dintre, acestea, cea cu craniul mare, va fi compuse de oameni liniștiți, cea cu craniul mic, din oameni turbulenți.

Capul cu partea superioară predominantă, arată, fie la craniuri mici, fie la mari, mai mare dezvoltare a domeniului sentimentelor, înse modul și forma cum se va manifesta categoria craniurilor, viața lor, depinde de la mărimea relativă a întregului craniu.

Unde occipitalul e foarte dezvoltat, nu este indiferent, dacă craniul aparține categoriei craniurilor mari sau categoriile craniurilor mici. În cazul cel dintâi, poporul va fi elementar, primitiv însă nu depravat; seamănă taurilor; în cazul al doilea, poporul se va compune din oameni mai mult sau mai puțin falși, perfizi, lași, se seamănă fearălor salbatice și perfide.

Dacă punem alătura două populațiuni, a căror capete aparțin categoriei capetelor relativ mici, dacă pe lângă aceste observăm, că la o populațiune numărul indivizilor cu o favorabilă dezvoltare a craniului este foarte mare, la adoua însă foarte mic, dacă pe lângă aceste observațiuni, vom mai cumpăni rezultatele statistice morale ale unei populațiuni cu a celei lalte, ni se va impune un șir de fenomene, de tot remarcabile.

După cercetările D-lui Paul Broca sus aduse, cra-

niul locuitorilor contemporani ai Parisului are o capacitate puțin peste 1461 centimetri cubici, și după măsurarea întreprinsă de D-lu A. Veibach, capacitatea craniurilor se urcă la Sloveni la 1451, la Poloni la 1488 la Slovaci la 1507, la Ruteni la 1541, la Boemi la 1609 cent. cubice. Spațiul cavității craniului acestor popoare a Austriei, este, în genere, puțin diferit de acela al Parisienilor, și a tuturor Francezilor în general. Cu toate acestea cedeosebire între Franța intelectuală și Austria intelectuală!

Acolo culmea culturii, aici poleiala culturistică, acolo crimele în număr minim, aici maximum crimelor; în Franța limba cea mai elegantă, aici limbile cu ștampila robiei spiritelor, de care nu de mult am scapat.

D-lu Alexandru Oetingen a publicat o socoteală făcută de Dl. Hausner, după care vine în Franța un acusat pe an la 7400 locuitori civili, și un acusat pe an la 1.9 militari, în Austria înse vine un acusat pe an la 856 locuitori civili, și un acusat pe an la 78 militari; D-lu A. Legoyt a făcut 'o socoteală aproape egală. căci găsește în Franța un acusat între 6781 de locuitori și în Austria un acusat între 888 locuitori.

Francezii și Austriicii aparțin categoriei capet lor mai mic, înse craniurile franceze sunt nalte, boltite, cu osul frontal și oasele temperale bine dezvoltate, pe când craniul austriac arată un os frontal mai puțin dezvoltat partea superioară a capului cam turtită, occipitalul destul de dezvoltat.

D-lu W. F. Edwards, vorbind despre capul Austriacilor, în termin de mijloc, zice între altele: „Conturul capului, văzut din profil, are forma aproape a unui patrat, căci înălțimea de abea întrece lățimea, osul frontal a parietal es-

te turtit în un mod simțitor, și maxila inferioară are o direcțiune orizontală. Nasul este mai scurt de cât departarea bazei sale de la bărbie, și este de sus până la bază, drept, adică fără curbătură, s'ar pute zice puțin concav fiind că vârful este cam ridicat. Aceste sunt observațiunile juste ale D-lui Edvard.

Francezii s'au dezvoltat natural; în Franța au existat totdeauna științe și bele-arte, originalitate și viață națională. Popoarelor austriei le-au fost răpite ori-ce științe, arte și originalitate de despoți și de Iezuiți de tot felul; viața lor națională cu picioarele crud calcată, sau cu o infernală perfidie otrăvită; tot ce are o națiune mai scump și mai sublim, a fost desrădăcinat și sugrumat. As-fel mergeau trebile secolii întregi nein'rupt; elementele mai bune ale națiunii au fost măcelărite sau gonite, acele care rămăneau în țară au fost intelectualmente isolate, pri o politică miserabilă, singuratică în istoria lumii.

Nu e de mirat, că crebrul și craniul, începe a fi turtit și acele organe ale crebrului, care presidează la instinctele vulgare, găseau loc și timp pentru dezvoltare, și că în fine, statistica morală a desvălit o stare demnă de plâns.

La francezii craniul a capatat o dezvoltare cu tendință bună; la Austriaci s'a coborît, de la treapta pe care era înaintea epocii despotismului iezuitic, și se dezvoltă mergând îndărăpt spre animalitate.

Aici se naște întrebarea, oare sufletul colectiv al unui popor, moralmente ruginit, și care întregi secolii a trăit numai materialmente, oare sufletul unui ast-fel de popor poate să se ridice iar la o mai înaltă treaptă a moravurilor și a înțelepciunii?

Da; dacă un număr cât se poate de mare a indivizilor va primi o creștere foarte îngrijită. Dacă un popor moralmente ruginit, intelectualmente căzut, care secolii întregi a

trăit abrutizat, ar avea cu timpul parte de o educațiune foarte îngrijită, și ar fi tot odată păzit de bonalele economice, se poate admite pozitiv, că sufletul colectiv al acestui popor se va ridica la o stare mai înaltă.

Experiența ne învață, că în fapt ast-fel este. Esemplul cel mai lămuritor ni'l dau Silesieni. Căci parte din Silesia cucerită de Frederic cel mare avea, în momentul cuceririi, tot același grad de dezvoltare intelectuală și morală, pe care o avea atunci și partea, care se află astăzi sub stăpânirea Austriei, sau și unei și altei îi lipsea tot aceeași porțiune de cultură.

Azi însă, există o mare deosebire: cei de sub stăpânirea Prusiei, au început într'o școală bună, cei de sub stăpânirea Austriei într'o școală ră; cei din 'ntăi au progresat, cei din urmă s'au abrutizat. Aceasta se ghicește chiar din expresiune fețelor lor, se cunoaște după forma craniului.

D-lu Moreau de Tours, în uvrăgiul său „La psychologie morbide dans ses rapports avec la Philosophie de l'histoire etc. Paris 1859 susține că” *Sunt rase de oameni, care stau cu altele în tot acelaș raport, în care se afla idiota cu alți oameni,*

N'avem nevoie de a ne duce departe, de a compara de pildă pe Negrii Australiei cu Englezii, putem să rămânem în Europa. N'avem decât să punem alături două rase diferite care diferă și intelectualminte, spre a fi convinși, că educațiune poporului, religie, viața higienică, modul regulării instituțiunelor Statului, sunt niște momente care influențază puternic asupra dezvoltării și perfecționării creierului, și că în marginele Europei, aceste împrejurări sunt suficiente, spre a ștampila o rasă cu marca idiotismului sau cu marca genialității.

Statului, Bisericii, educațiunii, igieniei și orî căuui fac-

tor ce intră în vastul domeniu a mai multor înalte afaceri omenești; îi corespunde riguros gradul de dezvoltare a creierului și în genere gradul dezvoltării organismului.

Inse dacă toate aceste se vor octroia unui popor, care după gradul lui de dezvoltare e prea sus sau prea jos față cu instituțiunile ce i se dă, atunci la acest popor se va naște pășirea retrogradă a organismului fizic scăderea forțelor intelectuale căderea moralității.

O rasă așa de nenorocită, stă în ast-fel de raport cu altă rasă, care a progresat normal, precum stau idioții, cu oamenii fiziologicește normal dezvoltați.

N. Juratschi,

(Va urma)

Din lucrările societății.

S'a primit ca membru pe Dl. P. Antonescu.

S'a numit ca membru corespondent pentru București pe Dll Nicu N. Vicol.

Intre membrii corespondenți ai societății publicați în numărul 9 al Revistei noastre, s'a uitat a se trece Dl Teodor Ceonța profesor la Arad.

Să aduce mulțumire călduroase D-lui Nicu Gane pentru operele sale donate bibliotecii societății «Asachii».